SCRIBING - KELAJAK TEXNOLOGIYASI

Siddiqov I.M.
Qo‘qon davlat pedagogika instituti dotsenti, t.f.n.

Annotatsiya. Maqolada interaktiv vizual aloqani ta’minlashning innovatsion usuli - scribing texnologiyasi, uni yaratish qoidalari va undan o‘qitish jarayonida foydalanish haqida fikr yuritiladi. Skribing texnologiyasi - bu asosiy g‘oyani ochib beradigan oddiy chizmalar yordamida nazariy materialni tushuntirish jarayonidir. O‘qitishda skribingdan foydalanish qisqa vaqt ichida o‘quv materialini idrok etish uchun qulay shaklda taqdim etish imkonini beradi.

Kalit so‘zlar: scribing, scribing texnologiyasi, skript, vizuallashtirish, kompozitsiya, VideoScribe.

Annotatsия. V state rassmatrivaetsя innovatsionnыy sposob obespecheniя interaktivnoy vizualnoy kommunikatsii - texnologiя scribing, pravila yee sozdaniя i ispolzovanie v protsesse obucheniя. Texnologiя zachistki-eto protsess ob’яsneniя teoreticheskogo materiala s pomoщyu prostыx risunkov, raskrыvayuщix osnovnuyu ideyu. Ispolzovanie skribinga v obuchenii pozvolяet v korotkie sroki predstavit uchebnыy material v udobnoy dlя vospriяtiя forme.

Klyuchevые slova: skraybing, texnologiя skraybing, skript, vizualizatsiя, kompozitsiя, VideoScribe.

Annotation. The article discusses an innovative way of providing interactive visual communication - scribing technology, the rules for its creation and use in the learning process. Stripping technology is the process of explaining theoretical material using simple drawings that reveal the basic idea. The use of screening in training allows you to present the training material in a convenient form in a short time.

Keywords: scribing, scribing technology, script, visualization, composition, VideoScribe.

Bugungi kunda ta’lim sohasida yangi xorijiy so‘zlar paydo bo‘ldi: "scribing", "skrayber", "scrib-taqdimot". Xo‘sh, bu nima?

Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, yangi materialni o‘rganish har doim ham oson va sodda emas. Monoton, odatiy dars o‘quvchida qiziqish uyg‘otmaydi va o‘quv materialini o‘zlashtirish darajasini pasaytiradi. O‘quvchilar hisobot yoki insho yozishga rasmiy ravishda murojaat qilishadi, shunchaki internetdan nusxa ko‘chirishadi, shu bilan birga uni o‘qishni ham unutishadi, matnni formatlash va havolalarni o‘chirish haqida gapirmasa ham bo‘ladi.

Darslarga bo‘lgan bunday munosabatni osongina o‘zgartirish mumkin. Hisobot yoki nutq yorqin va g‘ayrioddiy bo‘lishi uchun ularni scribing texnikasi yordamida

amalga oshirish lozim. Buning uchun zamonaviy talaba hamma narsaga ega: planshet, telefon, kamera, fotoapparat. Ba’zan talabalar nafaqat kerakli ma’lumotlarni qanday topish, balki uni tahlil qilishni va ushbu tahlil asosida o‘zlarining noyob chiqishlarini yaratishni ham xohlashadi.

XXI asr yuqori kompyuter texnologiyalari asri deb ataladi. Axborot va axborot jarayonlari inson hayotining eng muhim tarkibiy qismiga aylandi. Yangi vaqt yangi talablarni belgilaydi. Zamonaviy talaba bilimlarni muvaffaqiyatli egallashi uchun nima kerak? Minimal xarajatlar, maksimal natija. Bunda scribing bizga yordam beradi [1]. Aynan u ma’lumotni boshqa ko‘plab taqdimotlarga qaraganda samaraliroq o‘zlashtirishga imkon beradi va zerikarli va uzoq muddatli tushuntirishlarni muvaffaqiyatli almashtiradi. Scribing o‘quvchilarga kelajakda ularning tayanchiga aylanadigan fazilatlarni egallashga yordam beradi - bu mantiqiy, majoziy, ijodiy fikrlash, jamoada samarali ishlash, tezkor, amaliy qarorlar qabul qilish qobiliyati.

Sinfda skribingdan foydalanish o‘quvchilarga mavhum tushunchalarni vizual ravishda taqdim etishga, ko‘rgan materiallarini suratga olishga va keyin ko‘paytirishga yordam beradi. Shunday qilib, o‘rganilayotgan materialning asosiy nuqtalarini sifatli assimilyatsiya qilish mavjud. Vizuallashtirish olingan ma’lumotlarni ma’lum bir hodisa yoki ob’ekt haqida yaxlit rasmga bog‘lashga imkon beradi. Bundan tashqari, skriptni yaratishda talabalar tanqidiy va majoziy fikrlashni rivojlantiradilar.

Olimlar inson miyasi **80%** dan ortiq ma’lumotni vizual ravishda qabul qilishini isbotlashgan. Shu bilan birga, darslardan uch kun o‘tgach, odamlar eshitganlarning **10** foizini, ko‘rganlarining **35** foizini eslay oladilar, ammo taqdimot mazmunining **65** foizini vizual tasvirlar bilan qo‘llab - quvvatlanadigan og‘zaki hikoya shaklida ijro etishlari mumkin. Shuning uchun, bugungi kunda ma’ruzalar paytida asosan Power Point formatidagi taqdimotlar qo‘llaniladi.

Zamonaviy texnologiyalar shiddat bilan o‘zgarib bormoqda, endi Power Point zerikarli, qiziqmas bo‘lib qoldi, e’tiborni jalb qilishni to‘xtatdi va odamlar yangi, zamonaviy narsalarni xohlashdi. Shunday qilib, skribing asta-sekin biznes muhitidan olingan maktab hayotiga kira boshladi.

Scribing uzoq ildizlarga ega: u ma’lumotni eslab qolish va o‘zlashtirish qulayligi uchun maktab mavzularini jadvallar, diagrammalar-grafikalar shaklida taqdim etadigan mos yozuvlar sxemalari va eslatmalaridan kelib chiqadi. Skrayberlar shunchaki oldinga siljishdi, chunki skrayb taqdimoti shunchaki diagrammalar va diagrammalardan iborat emas, balki nutqning asosiy tushunchalarini aks ettiruvchi rasm-piktogrammalardan iborat.

Scribing (inglizcha "scribe" dan – eskizlar yoki chizmalar chizish) – bu ingliz rassomi Endryu Park tomonidan ilmiy bilimlarni ommalashtirishga bag‘ishlangan ingliz tashkiloti uchun ixtiro qilingan eng yangi taqdimot texnikasi. Ma’ruzachining nutqi oq doskadagi (yoki qog‘oz varag‘idagi) chizmalar bilan flomaster yordamida

tasvirlangan. Biz eshitganimizda va taxminan bir xil narsani ko‘rganimizda, "parallel ta’qib qilish effekti" paydo bo‘ladi, grafik qator esa audio ketma-ketlikning asosiy nuqtalarida qayd etiladi.

Scribing yaratish qoidalari[2]:

1. Mavzuni tanlang (yangi materialni o‘rganayotganda yoki uy vazifasini tayyorlashda).
2. Jamoa yarating (4 kishidan oshmasligi maqsadga muvofiq).
3. Ma’lumotni qidirish va tahlil qilish (mavzu bo‘yicha ma’lumotni turli manbalardan topish afzalroq).
4. Vizuallashtirish, umumiy kompozitsiya (tezislar va so‘zlarni rasmlarga tarjima qilish).
5. Sinf oldida nutq (nutq matnini tayyorlang).
6. Chizish (doskada yoki qog‘oz varag‘ida grafik rasm chizish).
7. Videoni qayta ishlash va matnni sozlash (mavjud qurilmalar yordamida videoni suratga olish).
8. Ovoz yozish (eng oddiy "ovoz yozish"dasturida ovoz yozish).
9. Video va ko‘rinishni qayta ishlash (video ketma-ketligini ovoz bilan ulang).
10. Loyihani taqdim eting.

Scribing turlari[3].

An’anaviy ravishda barcha scribinglarni bir necha turga bo‘lish mumkin:

1. Chizilgan scribing. Bu scribingning klassik versiyasi. Odamning qo‘li ramkada rasmlar, diagrammalar chizadi, kalit so‘zlarni ekrandan tashqarida eshitiladigan matn bilan parallel ravishda yozadi. Ovozli aktyorlik va rasm chizish o‘z vaqtida bir-biriga mos kelishi uchun videoni yaratishda rasm chizish jarayoni 2-4 marta tezlashadi va montaj qilinadi.

Kerakli vositalar va materiallar:

- marker bilan chizish uchun taqdimot taxtasi yoki A4, A3 qog‘oz varaqlari;
- markerlar, rangli qalamlar,bo‘yoqlar ;
- videokamera yoki video suratga olish rejimiga ega kamera;
- ovoz yozish uchun mikrofon ;
- audio yozish va videoni tahrirlash uchun kompyuter dasturlari.

2. Scribing - bu dastur. Tayyor rasmlar ovozli matnga mos keladigan qog‘oz varag‘iga yoki ramkadagi boshqa har qanday fonga yotqizilgan (yopishtirilgan).

Kerakli vositalar va materiallar:

- qog‘oz varaqlari yoki boshqa har qanday fon;
- rasmlar to‘plami - ilovalar;
- videokamera yoki video suratga olish rejimiga ega kamera;
- ovoz yozish uchun mikrofon ;
- audio yozish va videoni tahrirlash uchun kompyuter dasturlari.

3. Scribing magnitdir. Bu applikatsiyaga o‘xshaydi, yagona farq shundaki, tayyor tasvirlar taqdimot magnit taxtasiga magnitlar bilan biriktirilgan.

Kerakli vositalar va materiallar:

- taqdimot magnit taxtasi ;
- tayyor rasmlar to‘plami, magnitlar;
- videokamera yoki video suratga olish rejimiga ega kamera;
- ovoz yozish uchun mikrofon ;
- audio yozish va videoni tahrirlash uchun kompyuter dasturlari.

4. Scribing kompyuter. Kompyuter skriptini yaratishda maxsus dasturlar va onlayn xizmatlardan foydalaniladi.

Eng oddiy scribing hatto Power Point dasturi yordamida ham yaratilishi mumkin: bunday animatsion taqdimotda slaydlardagi rasmlar "ekrandan tashqarida" hikoyasiga muvofiq asta-sekin paydo bo‘ladi. Bunday holda, skraybingning asosiy printsipi – "parallel kuzatuv effekti" kuzatiladi.

VideoScribe - bu ingliz tilidagi dastur bo‘lib, u qanday chizishni bilmaydiganlar uchun ajoyib video skriptlarni yaratishga imkon beradi. Dastlab, dastur o‘z mazmuni bilan to‘ldirilishi kerak bo‘lgan oq tuvalni taklif qiladi. Scribingni yaratish uchun boshqa kompyuter dasturlari mavjud[4].

Kerakli vositalar va materiallar:

- ovoz yozish uchun mikrofon (agar kerak bo‘lsa);
- audio yozish uchun kompyuter dasturi (agar kerak bo‘lsa).

Ushbu texnologiyaning ijobiy va salbiy tomonlari.

Salbiy tomonlari:

1. Stsenariyni yozishda qiyinchilik.
2. Diagrammalar, grafikalar, shakllarni chizish bo‘yicha mashg‘ulotlar.
3. Ilova skriptini yaratish uchun rasmlar to‘plami.
4. Ovozli aktyorlik, filmni suratga olish va tahrirlash uchun katta vaqt xarajatlari.
5. Texnik qiyinchiliklar.

Ijobiy tomonlari:

1. Samaradorlik - qisqa vaqt ichida materialni sifatli tushuntirish mumkin.
2. Vizuallashtirishning ko‘p qirraliligi. Chizma tili hamma uchun tushunarli. Scribing ma’lum darajada universal aloqa tili sifatida ishlaydi.
3. Ma’lumotni sifatli o‘zlashtirish va taqdimotning asosiy fikrlarini eslab qolish. Og‘zaki va vizual ma’lumotlarning o‘zaro bog‘liqligi tinglangan hisobotlarni xotirada osongina tiklashga yordam beradi, chunki odatda murakkab quruq ma’lumotlar scribing tomonidan kundalik hayotda uchraydigan oddiy belgilar va narsalarga aylantiriladi.
4. Nutq davomida tinglovchilar bilan uzluksiz muloqot qilish imkoniyati.

5. Scribdan (tadbir oxirida olingan umumiy rasm) keyingi ishda olingan barcha ma’lumotlarni ko‘rib chiqish sifatida foydalanish imkoniyati.

6. Parallel ketma – ketlikning ta’siri - tovush seriyasi deyarli bir vaqtning o‘zida tasvirlar bilan tasvirlangan, bu materialning yuqori sifatli assimilyatsiyasiga yordam beradi.

7. Videoni cheksiz ko‘p marta ko‘rsatish mumkin.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, scribing kamchiliklarga qaraganda ko‘proq afzalliklarga ega undan ta’limda foydalanish istiqbollari porloq. Shuni ta’kidlash kerakki, scribing yangi axborot texnologiyasi sifatida pedagogik amaliyotda o‘z o‘rnini topa boshladi. Ushbu tajriba kengaytirilishi va ommalashtirilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Хрестоматия по общей психологии. Психология мышления // Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер. М., 2004.

2. Эльконин Д.Б. Избранные психол. труды. Иркутск, 2002.

3. Якиманская И.С. Основные направления исследований образного мышления. Минск, 2004.

4. Siddiqov I.M., Egamnazarova S.X. O‘qituvchi faoliyatida scribing texnologiyasidan foydalanish. NamDU ilmiy axborotnomasi. 2023-yil, 1-son, 449-456 betlar.